

Nynorsk Hjelpearck – VG3

Komplett oversikt for sidemåleksamen — Frå bokmål til nynorsk — LK20

Pronomen og determinativ

Personlege pronomen

	Subjekt	Objekt
1. eint.	eg	meg
2. eint.	du	deg
3. eint. m	han	han/honom
3. eint. f	ho	ho /henne
3. eint. n	det	det
1. fl.	vi/me	oss
2. fl.	de	dykk
3. fl.	dei	dei

Eigdomspronomen

	m	f	n
1. eg	min	mi	mitt
2. du	din	di	ditt
3. han	hans	hans	hans
3. ho	hennar	hennar	hennar
1. vi	vår	vår	vårt
2. de	dykkar	dykkar	dykkar
3. dei	deira	deira	deira

Ubestemte pronomen

Bokmål	Nynorsk
noe	noko
noen (eint.)	nokon
noen (fl.)	nokre
ingen (m)	ingen
ingen (f)	inga
intet	inkje/ikkje noko
all/alt/alle	all/alt/alle
hver	kvar
annen/annet	annan/anna
selv	sjølv

Peikande pronomen

Bokmål	Nynorsk
denne/dette	denne/dette
disse	desse
slik/slikt/slike	slik/slikt/slike

Spørjeord (hv- → kv-)

Bokmål	Nynorsk
hva	kva
hvem	kven
hvor	kvar / kor
hvordan	korleis
hvorfor	kvifor
hvilken/hvilket	kva for ein/eit
hvit	kvit
hverken	korkje
hverandre	kvarandre

Viktige småord

Bokmål	Nynorsk
ikke	ikkje
bare	berre
mye	mykje
nå	no / nå
da	då
også	òg / også
etter	etter
egen	eigen
nødvendig	naudsynt
plutselig	brått
forskjellig	ulik
sammen	saman

Endingar

Bm	Nn	Døme
-lig	-leg	vanleg, mogleg
-else	-ing/-sel	forståing
-het	-heit/-leik	moglegheit
-som	-sam	merksam
-aktig	-aktig	(same)

Substantiv – tre kjønn er obligatorisk

Bøyingmønster

	Hankj.	Hokj.	Inkjekj.
Ub. eint.	ein gut	ei jente	eit hus
B. eint.	guten	jenta	huset
Ub. fl.	gutar	jenter	hus
B. fl.	gutane	jentene	husa

NB: Hokjønnsord **må** ha *ei/a*-former. Du kan **ikkje** bruke “en” for hokjønn.

Viktige hokjønnsord

- ei bok – boka
- ei tid – tida
- ei sak – saka
- ei setning – setninga
- ei meaning – meaninga
- ei side – sida
- ei forteljing – forteljinga
- ei veke – veka
- ei avis – avisa
- ei kjelde – kjelda

Substantiv som endrar seg

Bokmål	Nynorsk
skolen	skulen
stedet	staden
gangen	gongen
forholdet	tilhøvet/forholdet
valget	valet
eksempelet	dømet/eksempelet
forfatteren	forfattaren
leseren	lesaren
diktsamlingen	diktsamlinga

Verbsystemet

Svake verb – a-klassen

Inf.	Pres.	Pret.	Perf.
kaste	kastar	kasta	kasta
snakke	snakkar	snakka	snakka
handle	handlar	handla	handla
uttrykkje	uttrykkjer	uttrykte	uttrykt

Svake verb – e-klassen

Inf.	Pres.	Pret.	Perf.
leve	lever	levde	levd
lyse	lyser	lyste	lyst
spørje	spør	spurde	spurt
fortelje	fortel	fortalde	fortalt
velje	vel	valde	valt

Sterke verb (dei viktigaste)

Inf.	Pres.	Pret.	Perf.
skrive	skriv	skreiv	skrive
finne	finn	fann	funne
kome	kjem	kom	kome
gje/gi	gjev/gir	gav	gjeve/gitt
sjå	ser	såg	sett
ta	tek	tok	teke
gå	går	gjekk	gått
dra/drage	dreg	drog	drege
halde	held	heldt	halde
lese	les	las	lese
liggje	ligg	låg	lege
sitje	sit	sat	sete
stå	står	stod	stått

Viktige uregelmessige verb

Inf.	Pres.	Pret.	Perf.
vere	er	var	vore
gjere	gjer	gjorde	gjort
vite	veit	visste	visst

Hovudregel: Sterke verb har **inga ending** i presens!

Bm: "han *skriver*" → Nn: "han **skriv**"

Bm: "ho *finner*" → Nn: "ho **finn**"

Passiv – s-passiv finst ikkje

Nynorsk har **ikkje** s-passiv. Bruk om-skriving:

Bokmål	Nynorsk
Det skrives	Det blir skrive
Boka leses	Boka blir lesen
Det påstås	Det blir påstått
Det vises	Det blir vist
Det antas	Ein reknar med

Tips: Bruk gjerne aktive setningar i staden:

- "Romanen *ble skrevet* i 1920" → "Forfattaren **skreiv** romanen i 1920"
- "Det *kan argumenteres* for" → "Ein **kan argumentere** for"

Adjektiv

Bøying (som bokmål)

	m/f	n	fl./best.
fin	fin	fint	fine
stor	stor	stort	store
liten	liten/lita	lite	små
annan	annan/anna	anna	andre
eigen	eigen/eiga	eige	eigne

Gradbøying

Positiv	Komparativ	Superlativ
stor	større	størst
god	betre	best
liten	mindre	minst
mykje	meir	mest
mange	fleire	flest
gamal	eldre	eldst

NB: "mer/mest" → "**meir/mest**"

"flere/flest" → "**fleire/flest**"

Bindeord og tekstbindarar

Addisjon

Bokmål	Nynorsk
dessuten	dessutan
i tillegg	i tillegg
for det første	for det fyrste
videre	vidare
likeledes	likeins

Motsetning

Bokmål	Nynorsk
likevel	likevel
derimot	derimot
imidlertid	likevel
selv om	sjølv om
til tross for	trass i
på den andre siden	på den andre sida

Årsak/verknad

Bokmål	Nynorsk
fordi	fordi
derfor	difor /derfor
dermed	dermed
på grunn av	på grunn av
dette fører til	dette fører til
som følge av	som følgje av

Eksempel og forklaring

Bokmål	Nynorsk
for eksempel	til dømes
blant annet	mellom anna
det vil si	det vil seie
dette betyr	dette tyder
med andre ord	med andre ord

Konklusjon

Bokmål	Nynorsk
altså	altså
følgelig	følgjeleg
oppsummert	oppsummert
dette viser at	dette viser at
kort sagt	kort sagt

Analyse og fagspråk på nynorsk

Litterær analyse – nøkkelord

Bokmål	Nynorsk
forfatter	forfattar
leser	lesar
forteller	forteljar
budskap	bodskap
verkemiddel	verkemiddel
synsvinkel	synsvinkel
handling	handling
stemning	stemning
skildring	skildring
sammenlikning	samanlikning
besjeling	besjeling
metafor	metafor
gjentakelse	gjentakning
kontrast	kontrast
motiv	motiv

Retorisk analyse

Bokmål	Nynorsk
overbevisning	overtyding
troverdighet	truverdigheit
appellform	appellform
virkning	verknad
mottaker	mottakar
avsender	avsendar
hensikt	føremål/hensikt
påvirkning	påverknad

Formuleringar i analyse

- Forfattaren **brukar** verkemiddelet ...
- Forteljaren **skildrar** ...
- Diktet **handlar** om ...
- Bodskapen i teksten **er** at ...
- Vi **ser** ein kontrast mellom ...
- Samanlikninga **understrekar** ...
- Synsvinkelen **gjer** at lesaren ...
- Temaet **kjem** til uttrykk gjennom ...

Essayskriving på nynorsk

Innleiing

- I dette essayet skal eg drøfte ...
- Kva inneber det eigentleg å ...
- Spørsmålet om ... er aktuelt fordi ...
- Det finst fleire perspektiv på ...

Drøfting

- På den eine sida kan ein hevde at ...
- Samstundes er det dei som meiner ...
- Sjølv om dette stemmer, må ein òg sjå at ...
- Eit anna perspektiv er ...
- Motargumentet mot dette er ...

Avslutning

- Alt i alt meiner eg at ...
- Det finst ikkje noko enkelt svar, men ...
- Drøftinga viser at ...
- Kanskje er det viktigaste ...

Tolkingsoppgåve på nynorsk

Innleiing

- Teksten "[tittel]" er skrive av ...
- I det følgjande skal eg tolke ...

Tittel er ein [sjanger] som handlar om ...

Hovuddele

- Handlinga i teksten ...
- Hovudpersonen blir skildra som ...
- Forfattaren nyttar verkemiddelet ... for å ...
- Synsvinkelen i teksten er ..., noko som gjer at ...
- Ei mogleg tolking av dette er ...

Avslutning

- Temaet i teksten er ...
- Bodskapen kan tolkast som ...
- Teksten set lys på ...

Kreativ tekst på nynorsk

Forteljarposisjonar

- **Eg-forteljar**: "Eg gjekk bortover ve-gen ..."
- **Allvitande**: "Ho visste ikkje at han stod bak henne ..."
- **Avgrensa**: "Han såg ut over fjorden. Kva skulle han gjere no?"

Skildringar

- Fjorden **låg** blank og stille
- Vinden **reiv** i håret hennar
- Mørket **la** seg over bygda
- Ho **kjende** hjartet banke fortare

Dialog

- – Kvar **skal** du? spurde ho.
- – Eg **veit** ikkje, svara han.
- – Kvifor **seier** du ikkje noko?

Vanlege feil på VG3-nivå

1. **S-passiv** – bruk alltid omskriving
2. **"Jeg" i staden for "eg"** – mest vanleg feil
3. **Gløymer hokjønn** – ei meining, ei tolking
4. **"-lig" i staden for "-leg"** – tydeleg, mogleg
5. **"for eksempel"** → bruk "til dømes"
6. **"blant annet"** → bruk "mellom anna"
7. **Presens av sterke verb**: skriv (ikkje skriver)
8. **"noe/noen"** → noko/nokon/nokre
9. **"hennes"** → hennar
10. **"gjøre"** → gjere

Språkhistoriske omgrep

Bokmål	Nynorsk
språkhistorie	språkhistorie
rettskrivning	rettskriving
muntlig	munleg
skriftlig	skriftleg
morsmål	morsmål
flerspråklig	fleirspråkleg
dialekt	dialekt
normering	normering
språkrådet	Språkrådet
språkpolitikk	språkpolitikk
tilhørighet	tilhørse
identitet	identitet

Sentrale formuleringar

- Ivar Aasen **samla** dialektar og **skapte** landsmålet
- Knud Knudsen **vile** fornorske det danske skriftspråket
- Samnorsken **vart** aldri gjennomført
- Nynorsken **byggjer** på norske dialektar
- Språkdebatten **handlar** om identitet og tilhørse

Utvida ordliste

Akademisk språk

Bokmål	Nynorsk
argumentere	argumentere
beskrive	skildre/beskrive
definere	definere
drøfte	drøfte
evaluere	vurdere
formulere	formulere
illustrere	illustrere
konkludere	konkludere
kritisere	kritisere
reflektere	reflektere
begrunne	grunnge
tydeliggjøre	tydeleggjere
vurdere	vurdere

Abstrakte substantiv

Bokmål	Nynorsk
betydning	tyding/betydning
erfaring	erfaring
forståelse	forståing
forutsetning	føresetnad
innflytelse	innverknad
mulighet	moglegheit
oppfatning	oppfatning
opplevelse	oppleving
overbevisning	overtydning
påvirkning	påverknad
sammenheng	samanheng
tilnærming	tilnærming
utfordring	utfordring
utvikling	utvikling
virkelighet	røyndom/verkelegheit

Adjektiv og adverb

Bokmål	Nynorsk
egentlig	eigntleg
tydelig	tydeleg
mulig	mogleg
vanskelig	vanskeleg
nødvendig	naudsynt
viktig	viktig
sannsynlig	sannsynleg
umiddelbar	umiddelbar
troverdig	truverdig
tilgjengelig	tilgjengeleg
opprinnelig	opphavleg

Sjekkliste for VG3-eksamen

Grunnleggjande

- ☐ Alle pronomen er nynorske
- ☐ Spørjeord med kv- (ikkje hv-)
- ☐ Ikkje, ikkje "ikke"
- ☐ Hokjøn med ei/a
- ☐ Ingen s-passiv

Verb

- ☐ Sterke verb utan -er i presens
- ☐ Rett preteritumsform
- ☐ veit, meiner, synest, gjer
- ☐ kjem, tek, ser, finn

Fagspråk

- ☐ forfattar, forteljar, lesar
- ☐ verkemiddel, bodskap
- ☐ til dømes, mellom anna
- ☐ -leg (ikkje -lig)

Avansert

- ☐ hennar, dykkar, deira
- ☐ nokon, nokre, noko
- ☐ sjølv, saman, berre
- ☐ Konsekvent gjennom heile teksten

Strategi på eksamen

1. **Planlegg** innhaldet fyrst (norsk)
2. **Skriv** utkastet – fokuser på innhald
3. **Systematisk gjennomgang:**
 - Runde 1: Pronomen og småord
 - Runde 2: Verb (presens, preteritum)
 - Runde 3: Substantiv (hokjøn!)
 - Runde 4: Fagtermar og bindeord
4. **Les høgt** – nynorsk har sin eigen rytme
5. Er du i tvil? **Omformuler** setningen

Hugs: Sensor vurderer **heilskapen**. Ein tekst med godt innhald og *nokre* nynorskfeil er betre enn ein feilfri tekst med svakt innhald. Prioriter alltid innhald og struktur!